

Sygn. akt IX Ca 681/17

POSTANOWIENIE

Dnia 25 maja 2018 r.

Sąd Okręgowy w Olsztynie IX Wydział Cywilny Odwoławczy

w składzie następującym:

Przewodniczący:	SSO Bożena Charukiewicz (spr.)
Sędziowie:	SO Dorota Ciejek SO Agnieszka Żegarska
Protokolant:	prac. sądowy Izabela Ważyńska

po rozpoznaniu w dniu 25 maja 2018 r. w Olsztynie na rozprawie

sprawy z wniosku Z. Ś.

z udziałem M. Ł.

o zniesienie współwłasności

na skutek apelacji wnioskodawczyni i uczestnika od postanowienia Sądu Rejonowego w Mrągowie z dnia 6 kwietnia 2017 r., sygn. akt I Ns 587/15,

p o s t a n a w i a:

I. zmienić zaskarżone postanowienie w ten sposób, że:

- w punkcie I ustaloną tam wartość na kwotę 7.000 złotych obniżyć do kwoty 4.700 zł (cztery tysiące siedemset złotych);
- uchylić punkt II;
- w punkcie III zasądzoną tam od uczestnika na rzecz wnioskodawczyni kwotę 3.500 zł obniżyć do kwoty 2.350 zł (dwa tysiące trzysta pięćdziesiąt złotych), płatną na wskazanych tam warunkach i temu punktowi nadać nr II;
- uchylić punkty IV i V;
- punktom VI, VII, VIII, IX, X i XI nadać odpowiednio numery: III, IV, V, VI, VII, VIII;

II. oddalić apelacje w pozostałej części;

III. ustalić, że wnioskodawczyni i uczestnik ponoszą koszty postępowania apelacyjnego każdy w zakresie związanym ze swoim udziałem w sprawie;

IV. przyznać adwokat E. B. ze Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego w Olsztynie kwotę 300 zł (trzysta złotych) powiększoną o należny podatek VAT tytułem wynagrodzenia za pomoc prawną udzieloną wnioskodawczyni z urzędu w postępowaniu apelacyjnym oraz kwotę 108, 65 zł (sto osiem złotych sześćdziesiąt pięć groszy) tytułem zwrotu wydatków;

V. przyznać adwokat J. K. ze Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego w Olsztynie kwotę 300 zł (trzysta złotych) powiększoną o należny podatek VAT tytułem wynagrodzenia za pomoc prawną udzieloną uczestnikowi z urzędu w postępowaniu apelacyjnym.

Dorota Ciejek Bożena Charukiewicz Agnieszka Żegarska

Sygn. akt IX Ca 681/17

UZASADNIENIE

Wnioskodawczyni Z. Ś. wniosła o zniesienie współwłasności samochodu osobowego F. (...) rok produkcji 2003 o wartości 5.000 złotych poprzez przyznanie tego samochodu uczestnikowi postępowania M. Ł. z obowiązkiem spłaty wnioskodawczyni kwoty 5.000 złotych w terminie siedmiu dni od uprawomocnienia się orzeczenia z ustawowymi odsetkami w przypadku zwłoki w płatności oraz o zasądzenie od uczestnika postępowania na rzecz wnioskodawczyni kosztów procesu według norm przepisanych.

W toku postępowania wnioskodawczyni zmodyfikowała wniosek w ten sposób, że samochód posiada obecnie rejestrację (...) Ponadto wniosła o przyjęcie że wartość samochodu wynosi 7.000 złotych i wnosi o zasądzenie od uczestnika postępowania tej kwoty tytułem spłaty oraz o zasądzenie od uczestnika postępowania na rzecz wnioskodawczyni kwoty 2.000 złotych z tytułu wyłącznego korzystania przez uczestnika postępowania z rzeczy z ustawowymi odsetkami.

Uczestnik postępowania M. Ł. wniósł o przyznanie mu samochodu osobowego bez spłaty na rzecz wnioskodawczyni oraz o rozliczenie nakładów poniesionych przez niego na samochód w wysokości 5.227,26 złotych.

Postanowieniem z dnia 6 kwietnia 2017 r. Sąd Rejonowy w Mrągowie zniósł współwłasność samochodu osobowego F. (...) rok produkcji 2003 numer rejestracyjny (...) (poprzednio numer rejestracyjny (...)) o wartości 7.000 złotych stanowiącego współwłasność wnioskodawczym Z. Ś. i uczestnika postępowania M. Ł. po 1/2 części w ten sposób, że przyznał wyżej opisany samochód na własność uczestnika postępowania M. Ł.. Ustalił, że nakłady uczestnika postępowania z majątku osobistego na samochód osobowy szczegółowo opisany w pkt I postanowienia wyniosły 3.753,14 złotych Zasądził od uczestnika na rzecz wnioskodawczyni tytułem spłaty jej udziału kwotę 3.500 złotych płatną w terminie trzech tygodni od uprawomocnienia się postanowienia, z ustawowymi odsetkami w razie opóźnienia w terminie płatności. Zasądził od wnioskodawczym na rzecz uczestnika kwotę 1.876,57 złotych tytułem zwrotu połowy nakładów poniesionych przez uczestnika na samochód osobowy szczegółowo opisany w pkt I postanowienia, płatną w terminie trzech tygodni od uprawomocnienia się postanowienia w sprawie z ustawowymi odsetkami w razie opóźnienia w terminie płatności. Zasądził od uczestnika postępowania na rzecz wnioskodawczyni kwotę 2.000 złotych płatną w terminie trzech tygodni od uprawomocnienia się postanowienia w sprawie z ustawowymi odsetkami w razie opóźnienia w terminie płatności. Oddalił wniosek wnioskodawczyni w pozostałym zakresie. Oddalił wniosek uczestnika postępowania w pozostałym zakresie. Przyznał od Skarbu Państwa na rzecz Kancelarii Adwokackiej adwokat E. B. kwotę 605,20 złotych oraz z tytułu podatku VAT kwotę 139,19 złotych z tytułu pomocy prawnej wykonywanej z urzędu. Przyznał od Skarbu Państwa na rzecz Kancelarii Adwokackiej adwokat J. K. kwotę 600 złotych oraz z tytułu podatku VAT kwotę 138 złotych z tytułu pomocy prawnej wykonywanej z urzędu przez adwokata J. K.. Nie obciążył wnioskodawczyni i uczestnika postępowania kosztami sądowymi. Orzekł, że koszty postępowania wnioskodawczyni i uczestnik postępowania ponoszą każdy związane ze swym udziałem w sprawie.

Sąd Rejonowy ustalił, że wnioskodawczyni Z. Ś. i uczestnik postępowania M. Ł. poznali się na wiosnę 2010 roku, gdy spotkali się na cmentarzu odwiedzając groby swoich zmarłych małżonków. Nawiązali bliższe relacje i po pewnym

czasie zdecydowali się na wspólne zamieszkanie. Wspólnie podjęli decyzję, że uczestnik postępowania sprzeda swoje mieszkanie na Osiedlu (...) w M. i wprowadzi się do mieszkania wnioskodawczyni, położonego w M. przy ulicy (...). W dniu 21 maja 2010 roku M. Ł. sprzedał swoje mieszkanie M. B. za kwotę 100.000 złotych. W dniu 24 maja 2010 roku uczestnik postępowania przełał na konto wnioskodawczyni kwotę 30.000 złotych.

W dniu 10 czerwca 2010 roku uczestnik nabył od wnioskodawczyni udział wynoszący 1/2 części w prawie własności lokalu mieszkalnego numer (...), położonego w M. przy ulicy (...). Cała należność z tytułu umówionej ceny sprzedaży została przez uczestnika postępowania zapłacona wnioskodawczyni, co zostało potwierdzone przez wnioskodawczynię w umowie (§3 ppkt „a” w umowie sprzedaży). Po wspólnym zamieszkaniu w lokalu mieszkalnym przy ulicy (...) w M. wnioskodawczyni i uczestnik postępowania przeprowadzili gruntowny remont tego lokalu. Położyli panele podłogowe, przerobili łazienkę. Dokonywali również licznych zakupów sprzętów domowych, w tym mebli i artykułów gospodarstwa domowego

Uczestnik otrzymywał w tym okresie rentę w wysokości 616,72 złote Wnioskodawczyni otrzymywała rentę w wysokości 1.121,56 złotych.

W 2011 i 2012 roku ani wnioskodawczyni, ani uczestnik postępowania nie pracowali. Korzystali z pieniędzy, które uczestnik postępowania otrzymał ze sprzedaży swojego mieszkania.

W trakcie wspólnego pożycia, pod koniec 2010 roku uczestnik poszedł na kurs prawa jazdy. Instruktorem był M. D.. W trakcie trwania kursu, uczestnik postępowania poinformował M. D., że jest zainteresowany nabyciem niedrogiego samochodu. M. D. w tym okresie chciał założyć własną działalność i stwierdził, że ma zamiar sprzedać samochód. Ze sprzedażą samochodu czeka do momentu aż znajdzie samochód do nauki jazdy, który by mu odpowiadał. Po otrzymaniu informacji z (...)w O., że odpowiedni samochód na niego czeka podjął decyzję o sprzedaży samochodu F. (...). M. D. parkował samochód przed swoim blokiem na ulicy (...) w M.. Przed zawarciem umowy sprzedaży M. D. na parking, przy ulicy (...) w M. razem z wnioskodawczynią i uczestnikiem oglądali ten samochód. Wieczorem 20 stycznia 2011 roku M. D. przyjechał tym samochodem do mieszkania wnioskodawczyni i uczestnika na ulicę (...) w M.. M. D. miał przygotowane dwa druki umowy sprzedaży samochodu bez wypełnionych rubryk. Druki wypełniał M. D.. W momencie gdy zaczął wpisywać jako właściciela samochodu M. Ł. wnioskodawczyni zwróciła się do uczestnika aby ją dopisać jako współwłaściciela samochodu. Uczestnik nie miał nic przeciwko temu i osobiście dopisał imię i nazwisko Z. Ś. w umowie sprzedaży samochodu. W trakcie sprzedaży samochodu wnioskodawczyni pertraktowała z M. D. na temat ceny nabycia samochodu. W umowie sprzedaży wpisano jako cenę nabycia samochodu 5.000 złotych. M. D. otrzymał wyższą kwotę za samochód, gdyż dołożył do samochodu komplet opon letnich i felgi aluminiowe, które kupił w Niemczech. Łącznie za samochód z kompletem opon i felgami wnioskodawczyni i uczestnik postępowania zapłacili 9.750 złotych

Wnioskodawczyni posiada Książeczkę Systematycznego Oszczędzania w S. (...) im. F. S. założoną w dniu 10 lutego 2010 roku. W dniu 11 lutego 2010 roku wnioskodawczyni dokonała wpłaty na książeczkę w wysokości 30 złotych. Następnie z książeczki wynika, że w dniu 23 października 2010 roku saldo na książeczce wynosiło 15.056,84 złotych. Przy czym nie ma adnotacji w rubrykach wpłaty, wypłaty. Następnie z adnotacji w książeczce wynika, że wnioskodawczyni dokonywała z niej tylko wypłat. Na dzień 20 września 2011 roku saldo na książeczce wynosi zero złotych.

W dniu 20 stycznia 2011 roku wnioskodawczyni dokonała ze swojego konta wypłaty w wysokości 9.500 złotych

Po pewnym czasie relacje pomiędzy wnioskodawczynią i uczestnikiem uległy znacznemu pogorszeniu. Pojawiły się konflikty, których podłożem były kwestie finansowe. Uczestnik postępowania zarzucał wnioskodawczyni, że rozdysponowała wszystkie pieniądze, które od niego otrzymała ze sprzedaży jego mieszkania. Wnioskodawczyni i uczestnik postępowania pozostawali w konkubinacie do 15 stycznia 2013 roku. Mieszkali jeszcze razem do listopada 2013 roku. W listopadzie 2013 roku uczestnik wyprowadził się i zabrał samochód F. (...), którym dojeżdża do pracy. Od tamtego czasu wyłącznie uczestnik użytkował samochód. Wnioskodawczyni nie interesowała się samochodem, nie uiszczala żadnych opłat związanych z samochodem, w tym związanych z ubezpieczeniem samochodu i jego

przeглядami. Uważała, że skoro uczestnik postępowania zabrał samochód to zobowiązany jest do ponoszenia wszystkich opłat związanych z samochodem. Nie zwracała się też do uczestnika postępowania o zwrot samochodu ani nie prosiła o podwożenie samochodem. Wnioskodawczyni chciała sprzedać samochód bez wiedzy uczestnika postępowania. W tym celu wieszała ogłoszenia w sklepie (...).

Samochód osobowy marki F. (...) rok produkcji 2003, o numerach rejestracyjnych (...) (poprzedni numer rejestracyjny (...)) według stanu na dzień ustania konkubinat u czyli 15 stycznia 2013 roku oraz według cen aktualnych ma wartość 7.000 złotych.

Uczestnik postępowania i wnioskodawczyni ponieśli nakłady na samochód w okresie od 11 czerwca 2011 roku do 2013 roku w wysokości 1.501,12 złotych (643 + 198(99+99)+ 148,12 + 50,00 + 200 + 262(524:2). Przy czym kwoty 198 złotych i 262(524:2) wynikają jedynie z pisma procesowego uczestnika postępowania i oświadczenia na rozprawie, gdyż w tym zakresie uczestnik postępowania nie przedłożył dowodów wpłat.

Ponadto uczestnik postępowania w okresie od ustania konkubinat u w 2013 roku do chwili obecnej poniósł nakłady w wysokości 3.753,14 złotych z tytułu przeglądu samochodu, ubezpieczenia samochodu oraz drobnych napraw w celu utrzymania samochodu w stanie nie pogorszonym (110,00 (k. 81)+ 120,01 (k. 82), 115,13 (k. 84)+ 262(524:2) (k. 65) +290 (k. 63)+ 224 (k. 63)+ 300 (k. 65) +306(k. 65)+ 367(k. 64) + 4 X 99 = 396 +603(k.197)+600(k.195)+60(k.196).

Pomiędzy wnioskodawczynią i uczestnikiem toczą się w chwili obecnej jeszcze inne postępowania sądowe. Jednym z nich jest proces z powództwa Z. Ś. przeciwko M. Ł. o zapłatę kwoty 19.760,61 (sygn. akt I C 581/15). Ponadto proces z powództwa M. Ł. przeciwko Z. Ś. o zapłatę kwoty 68.734,85 złotych (sygn. akt I C 271/16). Orzeczenia w tych sprawach są nieprawomocne.

W ocenie Sądu Rejonowego wnioski o zniesienie współwłasności pojazdu oraz zgodny sposób podziału zasługiwały na uwzględnienie. Wartość pojazdu została ustalona na podstawie dowodu z opinii biegłego na dzień 15 stycznia 2013 r., a zatem datę ustania konkubinat u między stronami na kwotę 7.000 zł.

Powyższe postanowienie zaskarżyły apelacjami strony.

Wnioskodawczyni zarzuciła postanowieniu sprzeczność istotnych ustaleń Sądu z treścią zebranego w sprawie materiału dowodowego przez przyjęcie, że:

- wnioskodawczyni powinna ponosić koszty nakładów poczynionych przez uczestnika na samochód w postaci kosztów bieżącego utrzymania auta i jego remontów w sytuacji, kiedy z samochodu korzystał wyłącznie uczestnik. Nadto nie chciał on samochodu sprzedać — zrywał ogłoszenia wieszane przez wnioskodawczynię o sprzedaży auta,

- wnioskodawczyni zarządzała wspólnymi pieniędzmi jej i uczestnika, kiedy nie ma na to żadnych dowodów i nawet tego nie potwierdzają wnioskodawczyni i uczestnik,

-uczestnik partycypował w kosztach zakupu samochodu, kiedy w dniu zakupu auta uczestnik nie miał żadnych pieniędzy, a na jego koncie bankowym była kwota 11.09zł,

- dokonana przez wnioskodawczynię wypłata z jej konta kwoty 9.500zł. w dniu 20 stycznia 2011 r., tj. w dniu zakupu samochodu nie przesądza o tym, że były to wyłącznie środki finansowe wnioskodawczyni ” w sytuacji, kiedy strony nie miały wspólnego konta, a ww. kwota na zakup auta była podjęta ze środków złożonych przez wnioskodawczynię na jej książeczce oszczędnościowej;

2. naruszenie prawa procesowego art. 233 § 1 k.p.c. przez rażące przekroczenie swobodnej oceny dowodów w postaci dokumentów — wyciągów bankowych z książeczki oszczędnościowej i konta wnioskodawczyni, a także uczestnika, zeznań świadków, wnioskodawczyni oraz uczestnika i dowolne przyjęcie, że: samochód został kupiony ze wspólnych pieniędzy w sytuacji, kiedy wnioskodawczyni i uczestnik nie mieli wspólnych pieniędzy i wspólnego konta, a środki finansowe na ten cel zostały podjęte przez wnioskodawczynię z jej książeczki oszczędnościowej

w dniu zakupu auta, a uczestnik w tym dniu miał na swoim koncie tylko 11.09.zł., wnioskodawczyni zarządzała wspólnymi pieniędzmi, kiedy nie ma na to żadnych dowodów oraz nie potwierdzają tego wnioskodawczyni i uczestnik postępowania, wnioskodawczyni powinna ponosić nakłady poczynione przez uczestnika na samochód w postaci bieżącego utrzymania auta i jego remontów w sytuacji, kiedy z tego samochodu korzystał wyłącznie uczestnik. Nie chciał też samochodu sprzedać - zrywał ogłoszenie o sprzedaży auta wywieszane przez wnioskodawczynię.

Wskazując na powyższe zarzuty wnioskodawczyni wniosła o zmianę zaskarżonego postanowienia w pkt II, III i IV w ten sposób, że: uchylić pkt. II i IV oraz zasądzić w pkt. III dodatkową kwotę 3.500zł. od uczestnika na rzecz wnioskodawczyni, tj. zasądzić od uczestnika na rzecz wnioskodawczyni tytułem spłaty łącznie 7.000zł. płatnych w terminie 7 dni od dnia uprawomocnienia się orzeczenia z ustawowymi odsetkami w razie opóźnienia w terminie płatności. Wniosła również o zasądzenie od uczestnika na rzecz wnioskodawczyni kosztów postępowania według norm przepisanych.

Uczestnik postępowania zarzucił postanowieniu:

1. sprzeczność istotnych ustaleń Sądu I instancji z treścią zebranego w sprawie materiału dowodowego polegające na ustaleniu, że:

- wnioskodawczyni i uczestnik ze wspólnych pieniędzy zapłacili za samochód osobowy F. (...) rok produkcji 2003, numer rejestracyjny (...), podczas gdy środki na zakup samochodu pochodziły jedynie z majątku uczestnika, zaś wnioskodawczyni nie partycypowała w kosztach jego zakupu,

- łącznie za samochód z kompletem opon i felg została uiszczona kwota 9750 zł, podczas gdy za sam samochód świadek M. D. otrzymał 5.000 zł, a tym samym wątpliwym jest aby za opony i felgi zapłacono dodatkowo 4750 zł,

- aktualna wartość samochodu osobowego F. (...) z 2003 r. wynosi 7.000 zł, podczas gdy wartość ta oscyluje w granicach co najwyżej 5.000 zł,

- uczestnik z majątku osobistego na samochód osobowy poniósł nakłady w wysokości 3753,14 zł, podczas gdy nakłady wyniosły co najmniej 5227,26 zł, a zatem wnioskodawczyni, winna zwrócić wnioskodawcy połowę nakładów poniesionych przez uczestnika w wysokości 2613,63 zł;

2. naruszenie przepisów prawa materialnego tj. art. 6 k.c. w zw. z art. 206 k.c., w zw. z art. 224 § 2 k.c. i art. 225 k.c. polegające na ustaleniu, że roszczenie wnioskodawczyni o zapłatę z tytułu wyłącznego korzystania przez uczestnika postępowania z samochodu kwoty 2.000 zł jest zasadne, podczas gdy w tym zakresie wnioskodawczyni nie przedłożyła żadnych dowodów wskazujących na bezprawne działanie uczestnika w wyniku którego została pozbawiona współposiadania i współkorzystania z samochodu osobowego;

3. naruszenie przepisów postępowania cywilnego tj. art. 217 k.p.c. i 227 k.p.c., art. 278 § 1 k.p.c. w zw. z art. 286 k.p.c. w zw. z art. 162 k.p.c. polegające na niewyjaśnieniu wszystkich istotnych okoliczności sprawy i oddaleniu wniosku o dopuszczenie dowodu z uzupełniającej pisemnej opinii biegłego rzeczoznawcy wyceny ruchomości, podczas gdy istnieje konieczność dokonania aktualizacji wyceny samochodu na dzień wydania orzeczenia.

Wskazując na powyższe zarzuty uczestnik wniosł o zmianę zaskarżonego postanowienia w pkt I poprzez ustalenie, że wartość samochodu osobowego F. (...) rok produkcji 2003, numer rejestracyjny (...) wynosi co najwyżej 5.000 zł, pkt II poprzez ustalenie, że nakłady uczestnika postępowania z majątku osobistego na samochodów osobowy wyniosły 5227,26 zł, pkt III poprzez oddalenie wniosku o zasądzenie na rzecz wnioskodawczym od uczestnika spłaty jej udziału w kwocie 3.500,00 zł, pkt IV poprzez zasądzenie od wnioskodawczyni tytułem zwrotu połowy nakładów poniesionych przez uczestnika dodatkową kwotę 737,06 zł, tj. podwyższenie spłaty z kwoty 1876,57 zł do kwoty 2613,63 zł, płatnych w terminie 7 dni od dnia uprawomocnienia się orzeczenia wraz z ustawowymi odsetkami w razie opóźnienia w terminie płatności, pkt V poprzez oddalenie wniosku o zasądzenie od uczestnika kwoty 2.000 zł oraz o zasądzenie od wnioskodawczyni na rzecz uczestnika kosztów postępowania według norm przepisanych, ewentualnie o przyznanie od

Skarbu Państwa - Sądu Okręgowego w Olsztynie kosztów zastępstwa procesowego wykonywanego z urzędu na rzecz uczestnika M. Ł. w postępowaniu apelacyjnym, gdyż koszty te nie zostały uiszczone ani w całości ani w części.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Apelacje są w części zasadne.

Sąd Okręgowy nie podziela części ustaleń faktycznych Sądu Rejonowego oraz oceny prawnej niektórych roszczeń stron.

Przede wszystkim należy wskazać, iż będący przedmiotem żądania zniesienia współwłasności pojazd został nabyty w czasie pozostawania przez strony w konkubinacie, a zatem w okresie kiedy strony były we wspólnym pożyciu tak, jakby były małżeństwem, chociaż nim nie były, gdyż nie zawierały małżeństwa w sposób przewidziany w przepisach prawa.

Rozważenia w związku z tym wymagało, na jakich zasadach opierały się łączące strony w tym czasie stosunki majątkowe. Już na samym wstępie stwierdzić należy, że polskie prawo rodzinne całkowicie wyłącza niemałżeńską wspólność z kręgu regulacji, gdyż odnosi się ono wyłącznie do stosunków pomiędzy małżonkami. Natomiast stosunki łączące konkubentów, w tym również kwestia rozliczeń majątkowych po ustaniu trwałego związku faktycznego, nie zostały unormowane w ustawie.

W związku z tym, obecnie dominuje pogląd, który podziela również Sąd Okręgowy w niniejszej sprawie, że co do roszczeń z tytułu nabytych wspólnie nieruchomości i rzeczy ruchomych, jak również z tytułu nakładów dokonanych na te przedmioty, należy stosować przepisy o zniesieniu współwłasności, natomiast co do roszczeń z tytułu nakładów dokonanych przez jednego z konkubentów na wchodzące w skład wspólnego gospodarstwa przedmioty majątkowe należące do drugiej z tych osób, zastosowanie znaleźć powinny przepisy o bezpodstawnym wzbogaceniu (uzasadnienie uchwały Sądu Najwyższego z dnia 16 maja 2000 r., IV CKN 32/00, OSNC 2000/12/222).

W niniejszej sprawie poza sporem pozostaje okoliczność, iż strony pozostawały współwłaścicielami pojazdu nabytego w dniu 20 stycznia 2011 r., skoro zarówno wnioskodawczyni jak i uczestnik postępowania zgodni byli co do wniosku o zniesienie współwłasności tego pojazdu. Zgodny był również sposób podziału, który miał polegać na przyznaniu pojazdu uczestnikowi postępowania z obowiązkiem spłaty na rzecz wnioskodawczyni.

Za nieprawidłowe należało uznać ustalenia Sądu Rejonowego, poczynione na podstawie dowodu z opinii biegłego, zgodnie z którym wartość pojazdu podlegającego podziałowi należało przyjąć na dzień ustania konkubinatu, a zatem na datę znacznie wcześniejszą niż chwila zniesienia współwłasności. Tymczasem wartość ta powinna być ustalona na chwilę zniesienia współwłasności, a zatem w przypadku sądowego zniesienia współwłasności, na chwilę orzeczenia kończącego sprawę i odpowiadać cenie rynkowej rzeczy. Takie przyjęcie daty ustalenia wartości rzeczy objętej wnioskiem o zniesienie współwłasności wynika jednoznacznie z doktryny i orzecznictwa Sądu Najwyższego (np. uchwały z dnia 5 maja 1978 r., III CZP 26/78 i z 6 grudnia 1982 r., III CZP 51/82).

W konsekwencji Sąd Okręgowy dopuścił dowód z opinii biegłego celem ustalenia aktualnej wartości rynkowej pojazdu będącego przedmiotem zniesienia współwłasności. Z ustaleń biegłego, wynika, że aktualna wartość rynkowa pojazdu wynosi 4.700 zł. Sąd Okręgowy przyjął, że opinia biegłego jest wiarygodną podstawą ustalenia stanu faktycznego w niniejszej sprawie, gdyż jest jasna, logiczna i nie była kwestionowana przez strony.

Za niezasadne należało uznać zarzuty wnioskodawczyni i uczestnika postępowania, którzy twierdzili, że ich udziały w przedmiotowym pojeździe wynosiły 100%, w związku z czym drugiej stronie nie przysługuje żadna dopłata tytułem wyrównania udziału.

Wielkość udziału zazwyczaj wynika ze zdarzenia, które było podstawą powstania współwłasności, a zatem w niniejszej sprawie z umowy sprzedaży z dnia 20 stycznia 2011 r., w której powinny znaleźć się odpowiednie postanowienia

dotyczące rozmiaru udziału współwłaścicieli w rzeczy wspólnej. W razie braku takiego zapisu, jak to miało miejsce w niniejszej sprawie art. 197 k.c. wprowadza domniemanie równości udziałów.

Domniemanie to jest wrzuszalne, co oznacza, że współwłaściciel może wykazać, iż wielkość udziału w rzeczy wspólnej była inna niż określona przez domniemanie z art. 197 k.c. Okoliczność, że jeden ze współwłaścicieli przeznaczył większą kwotę na zakup danej rzeczy na współwłasność nie obala powyższego domniemania. To same strony w umowie decydują w jakich udziałach nabywają rzecz do majątku wspólnego. To same strony decydują ile każda z nich przeznaczy środków pieniężnych na zakup rzeczy która będzie stanowiła ich współwłasność. Wysokość kwoty przeznaczonej na ten cel nie przekłada się automatycznie na wielkość udziału we współwłasności rzeczy wspólnej. Wielkość udziałów wynika ze zdarzenia, które stało się źródłem współwłasności. Jeśli źródłem współwłasności jest umowa, to ona decyduje o wielkości udziałów.

Jeżeli strony tego w umowie nie określiły, to art. 197 k.c. wprowadza domniemanie równości udziałów.

W niniejszej sprawie wnioskodawczyni i uczestnik nie określili różnych udziałów we współwłasności przedmiotowego samochodu, dlatego Sąd Rejonowy słusznie przyjął, że udziały te są równe.

Tym samym przyjmując zgodny z wnioskami stron sposób zniesienia współwłasności przez przyznanie pojazdu uczestnikowi na wyłączną własność, należało zasądzić od uczestnika na rzecz wnioskodawczyni tytułem spłaty kwotę 2.350 zł, zmieniając tym samym punkt III zaskarżonego postanowienia.

W ocenie Sądu Okręgowego, w niniejszej sprawie nie było podstaw do rozstrzygnięcia o roszczeniach współwłaścicieli z tytułu nakładów poczynionych na wspólną rzecz i z tytułu korzystania przez nich z rzeczy wspólnej w zakresie szerszym, niż to wynika z ich udziałów.

Okolicznością niekwestionowaną w niniejszej sprawie był fakt, że strony postanowiły, iż to wyłącznie uczestnik postępowania będzie korzystał z pojazdu będącego przedmiotem podziału.

Zasadą jest, iż każdy ze współwłaścicieli jest uprawniony do współposiadania rzeczy wspólnej oraz do korzystania z niej w takim zakresie, jaki daje się pogodzić ze współposiadaniem i korzystaniem z rzeczy przez pozostałych współwłaścicieli, co stanowi wyraz ustawowego określenia sposobu korzystania z rzeczy wspólnej przewidzianego w art. 206 k.c. Współwłaściciele mogą jednak odmiennie, niż to czyni ustawa, określić sposób korzystania z rzeczy wspólnej zawierając stosowną umowę (podział quoad usum). Jak wskazuje się w orzecznictwie umowa taka może być zawarta w sposób konkludentny, co oznacza niepisane porozumienie stron, akceptowane od dłuższego czasu (por. np. postanowienie Sądu Najwyższego z 26 kwietnia 2013 r., II CSK 459/12 LEX nr 1347837).

Taka sytuacja miała miejsce w niniejszej sprawie, w której strony zawarły porozumienie określające sposób korzystania z rzeczy wspólnej. W ustalonych w sprawie okolicznościach faktycznych, współwłaściciele dokonali w sposób dorozumiany podziału quoad usum przedmiotowej ruchomości. Zgodnie z tym porozumieniem wyłącznym użytkownikiem pojazdu był uczestnik postępowania. Wnioskodawczyni wyraziła zgodę na taki stan, akceptowała go przez wiele lat nie żądając wydania pojazdu, dopuszczenia do posiadania lub wynagrodzenia za wyłączne korzystanie z pojazdu przez uczestnika postępowania. Dopóki współwłaściciele korzystają z rzeczy wspólnej zgodnie z ich wolą dopóty ich współposiadanie i korzystanie z rzeczy nie narusza art. 206 k.c. Okoliczność, że uczestniczka podejmowała czynności zmierzające do sprzedaży pojazdu nie dowodzą, że nie godziła się na taki podział quoad usum, ale dążyła jedynie do zgodnego zniesienia współwłasności pojazdu.

Podział quoad usum uchyla ustawowy model zarządzania rzeczą wspólną i związany z nim sposób rozliczeń wydatków i nakładów. Skutkiem uzgodnienia rzeczywistego sposobu korzystania z rzeczy przez właścicieli jest, że ciężary i wydatki związane z rzeczą, z której korzysta dany współwłaściciel z wyłączeniem pozostałych współwłaścicieli, obciążają tylko tego współwłaściciela i tylko jemu przypadają pożytki związane z rzeczą (uchwała Sądu Najwyższego z 8 stycznia 1980 r., III CZP 80/79, wyrok Sądu Najwyższego z 16 września 2015 r., III CSK 446/14, postanowienie Sądu Najwyższego z 10 listopada 2016 r., IV CSK 46/16). W konsekwencji, w razie ustanowienia podziału quoad usum współwłaściciele

dokonujący wydatków (nakładów) na wspólną rzecz nie są uprawnieni do żądania od pozostałych współwłaścicieli zwrotu tych wydatków, w częściach odpowiadających ich udziałom. I także współwłaściciele nieposiadający rzeczy nie są uprawnieni do żądania wynagrodzenia za korzystanie z rzeczy ponad swój udział.

W rezultacie zarówno wnioskodawczyni jak i uczestnikowi postępowania nie przysługują żadne roszczenia związane z korzystaniem ze spornego pojazdu oraz nakładami lub wydatkami poniesionymi na ten pojazd.

W konsekwencji zaskarżone postanowienie podlegało zmianie także poprzez oddalenie żądań wnioskodawczyni i uczestnika dokonania rozliczeń nakładów na wspólną rzecz i wynagrodzenia za korzystanie z rzeczy ponad swój udział.

Mając zatem na uwadze wskazane wyżej okoliczności Sąd Okręgowy na podstawie art. 386 § 1 k.p.c. orzekł, jak w postanowieniu.

O kosztach postępowania apelacyjnego orzeczono na podstawie art. 520 § 1 k.p.c. uznając, że w sprawie nie zachodzą podstawy do odstąpienia od zasady orzekania o kosztach w postępowaniu nieprocesowym.

O kosztach nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej wnioskodawczyni i uczestnikowi postępowania z urzędu orzeczono na podstawie art. 29 ust. 1 Prawa o adwokaturze z dnia 26 maja 1982 r. (tekst jednolity: Dz.U. z 2015 r. poz. 615 z późn. zm.) i § 2 pkt 1 w zw. z § 10 ust. 2 pkt 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie (Dz. U. z 2015 r., poz. 1800).

Dorota Ciejek Bożena Charukiewicz Agnieszka Żegarska